

***Japanin  
Nouseva Aurinko  
Pappeja, poliiseja, geishoja***

***Pertti Pietarinen***



# **Sisältö**

**MATKA ALKAA**

**HYVIN SUUNNITeltu ON PUOLIKSI TEHTY**

**KOLOTTAAKO PÄÄTÄ TAI ONKO MAHA SEKAISIN?**

**KATOSIKO KOTINI?**

**ONKO KYLMÄÄ VAI EI?**

**KIELI ON KULTTUURIN PERUSTA**

**SENSEI ON AINA SENSEI**

**DAIRY COMFORT JA PRESIDENT'S ERECTION**

**MATKAILU AVARTAA**

**MATKALAUKKU UNOHTUI!**

**SHINTO-PAPPI, GEISHA JA VALAS**

**PYÖRÄHULIGAANI**

**ULKOMAALAINEN ROISTO**

**SUKLAATA JA PIKKUHOUSUJA**

**MIES ASTUI NAISTENVAUNUUN**

**MAA, JOSSA KAIKKI TOIMII**

**MÄ JOKA PÄIVÄ TYÖTÄ TEEN**

**JUMALANA SEKULAARISSA MAAILMASSA**

**PADAT KIEHUVAT JA SAVU NOUSEE**

**KOTIMAISTA SEN OLLA PITÄÄ**

**AUTO SE OLLA PITÄÄ**

**MAINE KASVAA MIEKKAMIEHEN SEURASSA  
TYTTÖJÄ JA TEKNOLOGIAA  
PERHE ON PAHIN  
HÄPEÄ!  
MUUTTOMIEHET SAAPUVAT JA TAAS MENOKSI  
TAHDOTKO OTTAA PUOLISOKSESI?  
KOTINI - SYDÄMENI**

## Matka alkaa

Lähtekäämme matkalle Nousevan Auringon Maahan! Tarkoituksenamme ei ole vieraila nousevan auringon talossa, koska se oli New Orleansissa. Tämä ei ole matkakirja, vaikka käymmekin muutamissa Japanin merkittävässä ja myös vähemmän kuuluisissa paikoissa. Jos lähdet mukaan, matkan jälkeen sinusta saattaa tuntua, että maailma on idässä erilainen kuin vaikkapa Pihtiputaalla tai Helsingin Kalliossa. Joudumme kuitenkin toteamaan, että ihmiset ovat sittenkin melko samanlaisia, vaikka alkuvaikutelma tuntuisi erilaiselta.

Mielestäni tällaiselle kirjalle on suuri tarve, sillä Japanin kulttuurin tuntemus on ollut maassamme viime aikoina laskusuunnassa. Ei auta, vaikka pienen suomalaisen nuorisojoukon keskuudessa Japani on edelleen kova sana. J-Pop ja mangat ovat suurta huutoa, ja jopa cosplayta harrastetaan lukuisista taistelulajeista puhumattakaan. Mutta suurelle yleisölle Japani on tuntematon, kaukainen maa, jossa samurait elävät ja kamikazet eli jumalan tuulet lentelivät toisen maailmansodan aikana.

Uuden vuosituhannen koitto toi mukanaan monia kulttuurintuntemuksen kannalta kielteisiä asioita. Valokuvaus siirtyi digiaikaan, joten kukaan ei enää tarvitse Fuji-filmiä eikä siis pääse ihailemaan Fuji-vuorta, ja Fuji-san on sentään koko Japanin symboli siinä missä nouseva aurinkokin.

Eikä tämä riittänyt. Fazer tosin jatkaa Geishasuklaan valmistusta, mutta päätti suuressa viisauudessaan poistaa geisha-tytön kuvan paketista ja käärepapereista. Mistä suomipoika tai -tyttö voisi enää oppia tietämään, miltä oikea geisha näyttää? Geishan muistelmat ovat jo ikivanha kirja ja

elokuva, eivätkä ne enää löydy peruskansalaisen kirjahyllystä.

Japanin kielen asemalle on Suomessa käynyt yhtä heikosti. Vielä 1960- ja 1970-luvuilla jokainen hallitsi muutaman lauseen japania. "Jokohama kumahuta", "Hetekaha natsihe" ja "Sekosiko sanasi" kuului joka koulun pihalta, mutta ei enää. Pokemon sentään on tehnyt uuden tulemisensa, ja Supercell kaupan myötä Softbankin nimi osui monen peli- tai talousuutisia seuraavan silmiin, mutta siitäkin on kohta kymmenen vuotta.

Joku lukija saattaa epäilevänä Tuomaana väittää, ettei edellä mainituilla sanoilla ole mitään tekemistä japaninkielen kanssa. Myönnettäköön ainakin kirjoitusvirhe. Jokohama pitäisi kirjoittaa Yokohama, sillä lähes neljä miljoonaa yokohamalaista eivät voi olla väärässä kaupunkinsa nimen kirjoitusasusta, vaikka viisi miljoonaa suomalaista olisikin toista mieltä.

Toinen esimerkkilauseista ei taida avautua lainkaan nykyiselle sukupolvelle, joka ei tiedä viime vuosituhannen suuresta innovaatiosta, hetekasta mitään, vaikka kyseinen keksintö auttoi omalta vaatimattomalta osaltaan sotienjälkeisen sukupolven lisääntymistä ja samalla vaikeutti russakoiden ja torakoiden sikiämistä Ryysyrannan malliin.

Uskokaa tai älkää, mutta "koko sukunai" on ihan aitoa japania. Sen merkitys jääköön lukijan itsensä selvitettäväksi.

Joskus totuus on tarua ihmeellisempää ja toisinaan taas pikemminkin päinvastoin, ja mitä ulkomaalainen olisi arvioimaan ikivanhaa kulttuuria, jossa siinäkin suurin osa asioista on kopioitu Kiinasta ja muualta. Japani on taidokas imemään vaikutteita ja muokkaamaan niistä oman persoonallisen kokonaisuutensa, jota on haasteellista ymmärtää. Kuitenkin on hyvä muistaa, että Japanissakaan kaikki ei ole aina sitä, miltä näyttää, vaikka emme eläkään virtuaalimaailmassa ja kirjan henkilöt ovat lihaa ja verta, eivät avatareja.

Tarkoitukseni on kuvata, kuinka länsimaalainen maahanmuuttaja, ainakin yksi sellainen, voi kokea ja elää uudessa kotimaassaan, Japanissa.

Mutta tämä ei ole maahanmuuttajan tarina, vielä vähemmän pakolaisen tarina. Pakolaiskertomuksia Japanissa olisikin todella vähän. Vuosittain maahan otettujen pakolaisten määrä on vakiintunut muutamiin kymmeneen, joten tämä tsunami on pysäytetty täysin ennen kuin se edes pääsi alkamaan. Hakijoita toki olisi, mutta valittuja on vähän.

Älköön kukaan kuitenkaan tulkitko tätä faktaa niin, että ihannoisin näin tiukkaa maahanmuuttopolitiikkaa. Mutta mikä minä olen sitä arvostelemaan? 126 miljoonaa japanilaista tai heidän edusmiehensä eivät voi olla väärässä.

Olkoon se kuitenkin esimerkkinä siitä, kuinka sisäänlämpiäviä paikkoja maailmassa on olemassa - muitakin kuin savusauna. Toisaalta, tietävästi Japanissa ei ole lainkaan savusaunoja. Takaamaan en kuitenkaan mene, sillä maassa on suomalaisia liikemiehiä, ja siellä missä on suomalaisia, on ainakin jonkinlaisia saunoja. Ruotsalaisia on Japanissa tietysti vielä enemmän ja he ovat aina yrittäneet markkinoida saunoja joka paikassa ominaan. Japanilaiset tietenkin tietävät, kuinka saunassa toimitaan oikein. Siitä todisteena oli muutamassa saunassa näkemäni kello, jonka kellotaulussa tuntien sijasta mitattiin minuutteja ja ehdoton yläraja löylyhuoneessa löhöilylle oli 12 minuuttia. Tietenkin löylyn lyöminen oli ehdottomasti kielletty, mutta joskus näin jonkun salakuljettavan löylyhuoneeseen juomavesipullon, josta kiuaskin saattoi saada pikku hörpyn.

Japani on maa, jonka jokainen sinne tuleva kokee eri lailla. Jos olet lukenut kymmenen matkakirjaa Japanista ennen sinne matkustamistasi, huomaat pian, että suurin osa kulttuurikuvauksista on muuta kuin sinun näkemäsi ja kokemasi. Tietysti, jos olet perusturistimatalla, näet ehkä asioita kirjojen kuvaamalla tavalla. Mutta jos asut maassa pidempään, alat huomata, että pinnan alla asiat saattavat

olla hyvin toisenlaisia, eikä kyse ole vain siitä, että moni kakku olisi päältä kaunis. Perusjapanilainen ei ole kahlittavissa kirjan kansien väliin sen enempää kuin perussuomalainenkaan.

Japani on mielenkiintoinen myös siksi, että kaikki asiat ovat monikerroksisia. Jopa kohteliaisuus on monitasoista. Tämä on toisinaan hyvin vaikeasti havaittavissa, mutta niinhän pitääkin olla. Siksi on mahdollista, että jokainen kokee asiat omalla individualistisella tavallaan, tai paremminkin tulkitsee, koska monikerroksisuus aiheuttaa epävarmuustekijöitä ja todennäköisyystulkintoja tilanteesta.

Oma lukunsa on Japanin kieli. Se suorastaan ruokkii epämääräisyyttä. Savolaisrokotteen jo syntymässäni saaneena voin helposti ymmärtää tiettyjä samankaltaisia kielellisiä vivahteita Savon kielen kanssa.

On täysin luonnollista, etteivät asiat voi olla on/off eli joko tai, vaan lähes aina ollaan jossain välimaastossa. Raamatussa tosin kehoitetaan pitämään puheet on-on tai ei-ei tarkkuudella, mutta uskon tämän ohjeen tarkoittavan vain hengellisiä asioita, joissa voidaan olla eksaktimpia kuin arkielämän myllerryksissä. On siis tärkeää ymmärtää, tarkoittaako keskustelukumppanisi 65 % kyllä vai peräti 95 % kyllä. Sillä on vissi ero.

Jos näissä arvioissa erehtyy, asiat voivat niin sanotusti alkaa mennä pieleen ja oikein pahoissa virhearvioinneissa lopputuloksena on kasvojen menetys, mikä ei ole japanilaisille lainkaan sallittua. Sillä tosin ei ole paljoa merkitystä ulkomaalaisen tapauksessa, koska tottahan jokainen japanilainen tietää ulkomaalaisten rajoittuneen käsityskyvyn ja täydellisen tietämättömyyden samuraihengestä.

Voisi siis ajatella, että Savon kieli ja japaninkieli ovat sukulaisia keskenään. Mikäpä minä olen tätä kumoamaan, *suattaahan se olla niinnii tai olla olemata*. Jos kuitenkin haluaa tutkia tätä asiaa tarkemmin, tukimateriaalia voi

löytää, kunhan tarkastelee maailmaa ennakkoluulottomasti ja avoimin mielin.

Voit aloittaa esimerkiksi puhumalla Japanissa englantia savolaisittain huomataksesi, että täysin englanninkieltä taitamaton japanilainen lajitoveri ymmärtää sinua varsin hyvin. Lämpimänä kesäpäivänä voit kokeilla vaikkapa heittämällä jäätelökioskilla lauseen "*Sutoroperii aisukriimu*". Se toimii loistavasti ja pääset herkuttelemaan mansikkajäätelöllä. Tietä kysyvä pääsee hyvin perille, jos häntä neuvoo menemään joko *leftoo* tai *raittoo*. Jos kehut olevasi juopporatti, saat ymmärtäväisen katseen, sehän on äänteellisesti yllättävän lähellä vastaavan sikäläisen kohtalotoverin *yopporatte* nimeä.

Jos siis tuntuu, ettet ole aina varma, mikä on faktaa ja mikä fiktiota, ei huolta. Voin vakuuttaa, että ainakin mainitsemani paikan-nimet ovat faktaa. Hyvällä omallatunnolla voin väittää, että Tokio, Shikoku ja Sapporo ovat olemassa, muutaman esimerkin kertoakseni.

Henkilöiden nimet ovat saattaneet joskus mennä sekaisin, sillä maa on täynnä Tanakoita, vaikka kaikki ovat pikemminkin hoikkia, ja kadut, jopa jalkakäytävät vilisevät Hondia ja Suzukeja enemmän kuin Suomen tiet.

Kyllä henkilöihahmoista geisha on todellinen, vaikka Fazer häveliäästi poistikin hänen kauniin kuvansa suklaastaan ja jätti pelkän nimen jäljelle. Todellinen siitäkin huolimatta, että japanilaiset naiset eivät mielellään puhu geishoista. Miesten haluja en ole uskaltanut testata, mutta niitä tietävästi on sitäkin enemmän.

Myös samurait ovat todellisia, senhän todistaa jopa amerikkalainen filmiteollisuus, vaikkei Tom Cruise ollutkaan mikään oikea samurai, ei edes se viimeinen, mutta Ken Watanabe oli, ainakin elokuvassa. Vaikka haarniskat ja miekat ovat kadonneet katukuvasta, eivät samurai-ihanteet ja -ajattelutapa ole hävinneet minnekään ainakaan valtaapitävien keskuudesta.

Tämä on siis yksi näkemys Japanista. Vaikka kertomukseni ei ehkä kaikessa ihannoisi maata, on se minulle hyvin rakas paikka, jonne sydämeni on jäänyt. Mutta, koska olen kuulemma lottovoittaja, en kylläkään veikkauksen rekistereiden mukaan, vaan Suomessa syntymiseni kautta, olen joutunut palaamaan juurilleni.

Katselen siis Suomesta käsin takaisin tuohon väliaikaiseen kotimaahani, joka tarjosi paljon sellaista, mitä ilman tätä kirjaa ei olisi ollut mahdollista kirjoittaa ja mistä olen kiitollinen. Se on jättänyt pysyvän jäljen. Kulttuurimatka alkakoon.

Gambatte kudasai!  
Doomo arigatoo gozaimasu!

## Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty

Taitaa olla liikaa sanottu matkustamisen yhteydessä, mutta jokainen matkailija tietää, että kaikki sujuu paremmin, jos asioita on suunniteltu etukäteen. Lomamatkalle tuskin kannattaa varustautua jäykän minuuttiaikataulun kanssa, ellei ole masokisti ja halua stressata itseään. Tietysti, jos rentoutumisen sijaan pitää tärkeimpänä asiana suoritteiden keruuta, silloin mitään ei kannata jättää sattuman varaan. Toki plan-B auttaa silloinkin, koska kaikki ei kuitenkaan suju täsmälleen samalla tavoin kuin koto Suomessa.

Etukäteisvarustelun tarve riippuu tietysti monista asioista, kuten matkan pituudesta, kohteesta, tarkoituksesta ja osallistujista. Viikon matka ei välttämättä paljoa vaadi, mutta, jos tarkoituksenasi on muuttaa toiseen maahan vuosikausiksi, kaikki ei tapahdu aivan automaattisesti. Varsinkin jos haluat EU:n ulkopuolelle, tarvitset kaikenlaisia papereita ja todistuksia viisumista ja työluvista alkaen. Ennen kaikkea tarvitset avointa mieltä.

Onneksi työnantajani oli valveutunut ja halusi varmistaa, että kaikki sujuisi joustavasti, olihan tärkeää saada muuttaja mahdollisimman nopeasti sopeutumaan niin, että työ sujuisi täydellä teholla ja ilman tuottavuuskatkoksia. Eihän työmatkailukaan tarjoa ilmaista lounasta. Hyvin mietityt prosessit auttoivat ja nopeuttivat lupa-asioiden hoidossa ja muussa alkuun pääsemisessä.

Koska en ollut koskaan aiemmin käynyt Japanissa, oli hienoa, että pari viikkoa ennen varsinaisen työn alkamista pääsin tutustumiskäynnille, jonka aikana täytyi tietenkin löytää asunto vieraasta kaupungista ja maasta.

Asunnonvälittäjätoimistoille olin lähettänyt tietoja toiveistani jo etukäteen ja varannut heidän aikaansa pariksi päiväksi.

Asuntoa etsiessä syntyi ensimmäinen yleiskuva Tokion vilinästä, kun herra Watanabe esitteli eri puolilla Tokiota sijaitsevia kerrostaloasuntoja ja kertoi kunkin asuinalueen palveluista ja muista mielenkiintoisista asioista. Suurkaupunki tuntui todella massiiviselta, urbaanilta ja hämmentävältä joka puolella vilkkuvine mainosvaloineen. Varsinkin ihmisten paljoudessa oli gaijinille ihmettelemistä yllin kyllin.

Asunnoissa oli valinnanvaraa runsaasti globaalin suomalaisyrityksen suhteellisen pienellä majoitusbudjetillakin. Toista olisi tietysti ollut jenkkifirman palveluksessa, jolloin käytössä olisi ollut 10.000 euron kuukausivuokratbudjetti. Silloin olisi voinut saada ruhtinaallisen 200 neliön lokaalin käyttöönsä, mutta mitä hyötyä siitä olisi ollut. Alle 100 neliötä riitti kahden hengen perheelle erinomaisesti, varsinkin kun tiesi, että tämä oli väliaikaista vain kuten kaikki elämässä.

Lopulta tärkeä valinta oli tehty ja seuraavan kuukauden alussa pääsisin muuttamaan uuteen kotiin.

Asunnon etsimisen ohessa täytyi tietenkin hoitaa monet muut asiat ja sopimukset kuntoon myös työnantajan kanssa. Kun työsopimuksen viimeiset ehdot oli lyöty lukkoon, tuntui jo varsin turvalliselta, kun palkanmaksukin oli varmistettu heti maahanmuuton jälkeen ja peräti pankkitili "ruhtinaallista" palkkaa varten oli onnistuneesti avattu paikallisessa Mitsubishi-pankissa ja odotti ahnaasti kuukausittaista jenivirtaa.

Siispä Suomeen takaisin pariksi viikoksi vauhtia hakemaan - ja tietenkin pakkaamaan muuttotavarat ja hyvästelemään entiset työtoverit, tuttavat ja sukulaiset.

Vihdoin koitti muuttolentopäivä. Menimme vaimoni kanssa ajoissa Helsinki-Vantaan kentälle. Nyt ei ollut varaa myöhästyä lennolta. Passi, viisumi, työlupa ja kaikki muu välttämätön oli tallessa salkussa. Mikäpä oli matkustaessa.

Turvatarkastus on joskus mielenkiintoinen kokemus ja nyt se oli sitä erityisesti, vaikka en sitä heti matkainnossani tajunnutkaan. Tällä kertaa ei tarvinnut avata laukkua eikä riisua vaatteita, ei edes ottaa vyötä tai kenkiä pois, vaan kaikki sujui oikein mukavasti. Edelläni ollut herrasmies otti jo laukkunsa, kun odotimme vaimoni käsilaukkua läpivalaisulaitteesta.

Aikaa lähtöön oli vielä runsaasti ja menimme kahvilaan aikaa tappamaan. Jossain vaiheessa päätin ottaa puhelimen laukustani, mutta en saanut laukkua auki; lukituskoodini ei toiminut. Katsoin nyt tarkemmin laukkua. Eihän se ollut minun, samanlainen kyllä mutta aivan vieraat nimikirjaimet. Mitä oli tapahtunut? Kauhun iski mieleen. Passi, viisumi, työ lupa, puhelin, kaikki tärkeä oli mennyt laukkuni mukana. Tähänkö matka päättyisi?

Hätäntyneenä kärvistellessäni muistin, että turvatarkastuksessa edelläni olleella miehellä oli ollut aivan saman näköinen laukku kuin minulla. Hän oli siis ottanut vahingossa minun laukkuni.

Juoksimme vaimoni kanssa hippulat vinkuen turvatarkastukseen ja kerroimme asian. Tarkastaja uskoi tarinani ja soitti ystävällisesti antamaani puhelinnumerooni, ja kuin ihme olisi tapahtunut puhelimeeni vastattiin. Onneksi laukkuni ei ollut lukossa ja vieras mies pääsi käsiksi kännykkääni. Varmaankin hän huomasi vasta silloin virheensä. Muutamien minuuttien päästä turvatarkastukseen puuskutti mies, joka näytti yhtä helpottuneelta kuin minäkin. Laukut löysivät oikeat omistajansa, vaihdettiin muutama kohtelias sana anteeksipyyntöksi ja elämä saattoi jatkua taas auvoisena. Tokio taitaisi sittenkin saada uuden asukkaan seuraavana aamuna.

# Kolottaako päätä tai onko maha sekaisin?

Olimme laskeutuneet Naritan lentokentälle. ”Pyydämme teitä vielä istumaan hetkisen paikoillanne turvavyöt kiinnitettyinä, kunnes merkkivalo sammuu.”

Kymmenen tunnin lento sinivalkoisten siipien kannattelemana Vantaan metsistä suunnattoman valtavan Siperian yli, halki suuren ja mahtavan Venäjän maan, oli ohi, ja Finnairin huolehtivainen lentoemo kuulutti ensin suomeksi, sitten englanniksi ja lopuksi japaniksi. Japaninkielinen selostus oli kaksi kertaa pidempi kuin muilla kielillä. Vielä en ymmärtänyt siitä mitään. Myöhemmillä matkoilla opin käsittämään pääpiirteissään, kuinka siinä kerrotaan äärimmäisen kohteliain sanakääntein paljon enemmän kuin länsikielten asiallisen pelkistetyissä kuulutuksissa.

Olin siis Japanissa, tullut sinne asuakseni maassa muutamia vuosia. Tämä oli toinen laskeutumiseni matkustajamäärillä mitattuna yhdelle maailman vilkkaimmista lentokentistä. Mutta Tokio on suuri kaupunki, ja Narita on sen lentokentistä vasta toiseksi vilkkain. Viime aikoihin asti pääasiassa kotimaan lentoihin keskittynyt, Tokion keskustan lähellä oleva Haneda käsittelee paljon suuremman määrän ihmismassoja.

En ollut kokematon matkailija, mutta maailman tämä kolikka oli vielä lähes kirjoittamaton lehti elämäni kirjassa. Kokonainen uusi aukeama avattiin nyt elämän kirjailijaa varten. Kamerat käyntiin ja antaa filmin palaa, vaikka käsikirjoitusta ei tälle seikkailulle vielä ollutkaan!

Minuun oli iskenyt kova flunssa pari päivää ennen matkaa. Tiesin Japanin tarkat maahantuloproseduurit, ja siksi olin tankannut itseni flunssaja kuumelääkkeillä, että en herättäisi turhia epäilyksiä saastaisuudestani enkä vaarantaisi maahanpääsyäni. Tilannettani helpotti ja minuun kohdistuvia epäilyksiä vähensi merkittävästi se seikka, että olin tulossa sivistyneeksi luokiteltavasta maasta, Suomesta.

Maahantulokorttini olin koneessa rastittanut huolellisesti niin, että en tunnustanut olevani millään tavalla sairas, ei kuumetta, ei nuhaa, ei yskää, ei päänsärkyä, ei pahoinvointia, ei ripulia eikä muitakaan mahavaivoja, ei kolotuksia. En ollut edes käynyt viime viikkojen aikana missään sellaisessa maassa, josta olisin voinut saada tartunnan jostakin vakavasta taudista. Onneksi ei kysytty henkistä kyvykkyyttäni, eikä edes sitä olinko ymmärtänyt kaikki kysymykset oikein. Vakuutin siis olevani ainakin ruumiillisesti terve.

Jos olisin antanut myönteisiä vastauksia terveydentilaani tutkaileviin kysymyksiin, olisi tiedossa ollut vähintään tiukka kuulustelu, ehkä päivien karanteeni tai pahimmillaan paluu seuraavalla lennolla takaisin. Onneksi ei vielä tiedetty mitään SARSista, lintuinfluenssasta tai Zika-viruksesta, COVID-19 viruksesta puhumattakaan, eikä kentällä ollut vielä kuumemittausta tuleville matkustajille. Riitti siis oma vakuutus ja yskimisen välttäminen passintarkastuksessa. Oli kestettävä hiljaa, vaikka kuinka räkä kaivelisi kurkussa.

Terveystarkastukset ovat Japanin maahantuloprosessissa tarvittaessa todellisuutta. Hyvin maa onkin hoitanut pandemioiden hallinnan. COVID-19 kuolemantapaukset ovat väkilukuun suhteutettuna pysyneet n. viidesosassa Suomen kuolemantapauksista. Täytyy vielä muistaa, että tiheään asutussa maassa ihmisten välisiä etäisyyksiä ei ole yhtä helppoa pitää kuin harvaan asutussa Suomessa ja iäkkäiden ihmisten suhteellinen osuus on Japanissa paljon suurempi.

Tehokkaassa, insinöörejä ihannoivassa maassa hoidetaan konevoimin kaikki, mikä pystytään. Naritan isossa

terminaalissa matka lentokoneen sisäänuloportilta passintarkastukseen saattaa olla pitkä. Lukuisat hallit on onneksi varustettu tehokkailla liukukäytävillä, ettei väsyneen matkailijan tarvitse taapertaa omin voimin, ja nopeuttavathan ne myös kiireistä kävelijää.

Muihin maihin verrattuna Japanissa on se ero, että ihmiset osaavat käyttäytyä ruuhkapaikoissa. Liukuportaita ja -käytäviä ei tukita. Tokiossa paikallaan seisovat ovat vasemmassa reunassa ja oikeaan laitaan jää ohituskaista, kuten tiellä autoliikenteessä. Jostain kumman syystä Osakalaiset ovat kääntäneet asiat päinvastoin, ja ohituskaista on vasemmalla puolella. Oleellista kuitenkin on, etteivät ihmiset asetu seisomaan tukoksi, kuten usein muualla maailmassa, vaan seisovat siinä reunassa, missä pitääkin.

Kun tulin tällaiselle liukukäytävälle, kohtasin ensimmäisen kerran sen perusteellisen huolenpidon, joka olisi turvaava päivittäistä elämäni tulevina kuukausina ja vuosina. Jokaisen liukukäytävän lopussa miellyttävä naisääni toisti nauhalta varoituksen englanniksi ja japaniksi sanoen, että konevoimin kulkeminen oli nyt päättymässä ja minun pitäisi varoa.

Lähes samanlaiset ohjeet kuuluvat melkein jokaisella Tokion liukuportaalla, kun pääset ylös tai alas seuraavaan kerrokseen. Tämä on erittäin hyvä asia. Olisi aivan kauheaa, jos ihmiset eivät huomaisi portaiden loppua, vaan seisoa jököttäisivät jalkojaan nostamatta pyllähtääkseen nenälleen portaiden päässä. Pian siinä makaisi kasa ihmisiä ja koko liikenne pysähtyisi. Sellaiseen riskiin ei ole kiivasrytmisessä Tokiossa varaa. Tietenkin tällainen huolenpito on hyvä ainakin näkövammaisten kannalta.

Hisseissä naisääni varoittaa, kun ovet sulkeutuvat ja hissi lähtee liikkeelle. Se kertoo myös pysähtymiskerroksen numeron ja ovien avautumisen. En tosin tiedä, mikä on tehovaikutus, kun kuulet samat ilmoitukset kymmeniä kertoja päivässä.

Tietenkin merkittävimmissä rakennuksissa viehättävät hissitytöt matkaavat kanssasi kerroksesta toiseen ja huolehtivat kuulutukset ja hissien ovien auki pidon, että pääset siirtymään turvallisesti sisään ja ulos. Niinhän Helsingin Stockmannillakin oli vielä viime vuosituhannella, kun ihmisiä työllistettiin ja palveluista huolehdittiin.

Japanissa maahantulo sujuu näppärästi ja tehokkaasti. Ne onnekkait ulkomaalaiset, jotka asuvat maassa, voivat passintarkastuksessa valita joko turistien tai japanilaisten jonon mieltymystensä tai sen mukaan, mikä jono on lyhin. Muukalaiskortinhaltijan kannattaa yleensä mennä japanilaisten luukuille tai automaateille, vaikka niissä olisikin enemmän väkeä, koska siellä yleensä riittää hyvän huomenen toivotus ja kiitos.

Turistijonossa olevilta saatetaan kysellä enemmän. Aikaa kuluu, jos on huono tuuri ja edessäsi on korealainen, kiinalainen, venäläinen tai jonkin muun epäilyttävän maan kansalainen, jonka maahantuloaikeiden syyt on selvitettävä perusteellisesti, ettei vain vahingossa maahan livahtaisi joku loiseläjä tai roisto. Tosin, jos oikea konna olisi todella tulossa, hän varmasti osaisi antaa vakuuttavan vastauksen kysymykseen kuin kysymykseen.

Koska en vielä asunut maassa virallisesti, minun oli tällä kertaa pakko mennä muiden turistien mukana. Katselin kadehtien japanilaisten jonoja, jotka läpäisivät tarkastukset hetkessä. Tuolla minäkin olisin seuraavalla kerralla.

Onneksi pahoja viivytyksiä ei ollut nyt ulkomaalaistenkaan luukuilla. Tulijoina oli enimmäkseen eurooppalaisia ja hehän ovat kunnon kansalaisia. Virkailija oli hyvin kohtelias ja yritin vastata hänelle samalla mitalla. Maassa maan tavalla, vaikka kumarrukseni ei ehkä ollutkaan syvyydeltään oikeaoppinen.

Koska olin tulossa töihin, minulla oli asianmukainen viisumi, jota varten työnantajani toimi takuumiehenäni luvaten vastata taloudellisesti toimeentulostani ja maasta poistumisestani komennuksen päättyessä sekä vakuuttaen,

etten ollut rikollinen, ja ottaen vastuun, jos maassa ollessani tekisin jotain sopimatonta.

Rakas vaimoni muutti luonnollisesti mukanani, joten hänkin tarvitsi viisumin. Hänen viisumiaan varten olin itse takuumiehen roolissa. Olin siis kirjallisesti luvannut ylläpitää vaimoni, huolehtia hänen elatuksestaan ja siitä, että hän poistuu aikanaan maasta, ja, mikä tärkeintä, olin luvannut ottaa kaiken vastuun, jos hänen käytöksessään ilmenisi pienintäkään huomauttamista puhumattakaan rikollisista taipumuksista. Oli siinä vastuuta kerrakseen.

Olin siis uhkarohkeasti tehnyt melkoisen sitoumuksen. Japanin tapauksessa on hyvä tietää, että tällaisten papereiden allekirjoitus ei ole vain muodollisuus, vaan totisinta totta.

Japani on luonnollisesti miesten yhteiskunta, jossa vaimo elää miehensä kautta. Tämä tuli pian todistetuksi, kun menimme anomaan kotikaupunkimme, Chuo-kun, virastosta muukalaisrekisteröintipapereita. Chuo-ku on ydinkeskustassa oleva, yksi Tokion kahdestakymmenestäkolmesta osakaupungista.

Ammattia kysyvään kohtaan vaimoni erehtyi ensin rehellisesti täyttämään täysin laillisen ammattinsa Suomessa. Virkailija pudisti pahoillaan olevan näköisenä päätään. Pienten kielellisten ongelmien jälkeen hän sai selitettyä, että ei niin saa merkitä, vaimonihan oli vain kotirouva eli sufu. Siihen oli tyytyminen, maassa maan tavalla.

Vaimoni yritti ehdottaa, että jos kerran näin on, virkailija voisi korjata asian hakemukseen, mutta ei sekään ollut luvallista. Hakijan täytyi itse tehdä korjaukset.

Japanissa ei kannata hakata päätään seinään, vaan on järkevintä toimia niin kuin viranomaiset sanovat ja vuosisataiset perinteet velvoittavat. Mutta tämän opimme vasta myöhemmin.

Matkalaukut tulivat tavarahihnalle nopeasti. Samanlaista ripeyttä kaipaisi maailman muillekin lentokentille.

Siirtyminen tullimiesten ohi sujui joustavasti. Osakseni osunut virkailija tarkasteli hetkisen passia, luki viisumia ja kysyi pari kysymystä maahantuloni syistä. Isommin tullimies ei vaivannut minua, koska hänen englanninkielentaitonsa oli puutteellinen ja minun japanintaitoni nolla. Mitäpä sitä kuulustelemaan, kun ei ole yhteistä kieltä, eikä maahantulijakaan näytä aivan roistolta, vaan tavalliselta, sivistysmaasta tulijalta. Suomalaiset ovat tietävästi kaikki kunnan kansalaisia, eivät perusta rikollisliigoja Japaniin, eivät ryöstä koteja, eivätkä edes raiskaa sieviä japanittaria niin kuin jenkkisotilaat joskus Okinawalla ja muilla tukikohtapaikkakunnilla.

Opittuani myöhemmin jonkin verran japania, saatoin päästä tullimiesten kanssa syvällisempäänkin keskusteluun, kuten esimerkiksi kerran palatessani kotiin San Franciscosta. Minulla oli reilun viikon työmatkalta kotiutuessani kaksi kohtuullisen kokoista matkalaukkua täynnä halvalla ostettua jenkkikamaa, lähinnä vaatteita, ja jouduin selittämään tarkemmin matkaani ja mitä minulla oli laukuissani.

Passin ja muukalaiskortin tarkastuksen jälkeen virkailija avasi hymyillen keskustelun kysymällä: "Onko sinulla jotain tullattavaa, esimerkiksi huumeita, marijuanaa tai muuta kiellettyä?" Kysymys oli oikeastaan varsin perusteltu, tulinhan maasta ja vieläpä kaupungista, jossa huumeet ovat arkipäivää, varsinaisesta synninpesästä. Vastaukseni "iie", eli suomeksi "ei" oli aivan oikea vastaus, eikä sen tarkempia selityksiä tarvittu, eikä laukkuja tarvinnut avata. Tullimies taisi jopa hymyillä, ainakin hän kumarsi kohteliaasti. Vastaukseni oli aivan rehellinen, joten tullimies toimi täysin oikein, säästäten meidän molempien kallisarvoista aikaa ja välillisesti myös takanani jonottavien aikaa.

Kaikkien maiden kansalaiset eivät pääse yhtä vähällä, mutta ei japanilaisia voi syyttää mistään ennakkoluuloista. Hehän tietävät, mistä konnat tulevat ja mistä salakuljetetaan tavaraa.

Naritan kenttä tuli myöhemmin hyvin tutuksi. Kaiken kaikkiaan se on varsin miellyttävä kokemus. Kaikki toimii, kone on kunnossa. Virkailijat ovat ystävällisiä, ainakin japanilaisille ja suomalaisille.

Aivan samaa mieltä ei ollut meille vierailulle tullut nuori, virolainen tuttavamme, joka joutui perusteelliseen tarkastukseen ja koko päivän kestäneeseen kuulusteluun, mutta lopulta hänkin läpäisi seulan. Puhdas, mikä puhdas.

Matkatavaroinemme kiiruhdimme Limousine Bus- yhtiön lipunmyyntiin ja saimme piletit vartin päästä lähtevään bussiin. Koska oli arkipäivä, matka kaupungin keskustaan kesti ruuhkista johtuen kaksi tuntia. Nopeimmillaan 60 kilometrin matkasta saattaa selvitä tunnissa, mutta se on harvinaista. Lennon väsymys hieman painoi ja odotimme pääsyä perille hotellille, sillä asuntoomme pääsisimme vasta viikkoa myöhemmin, kun muuttokuorma saapuisi Suomesta tuoden elämisen aloittamiseen välttämättömät muuttotavarat.

## Katosiko kotini?

Nyt kun jokaisella itseään kunnioittavalla kansalaisella on käytössään navigaattori puhelimessaan, saattaa olla vaikea ymmärtää ongelmaa, kuinka päästä perille oudossa paikassa. Mikäs on löytäessä, kun riittää näpytellä määränpään osoite kännykkään ja sitten menoksi. Jopa jalankulkijoita varten on ohjelmoitu omat reittinsä, että turhat mutkat jäävät pois matkalta.

Vielä vuosituhannen alussa oli toisin. Täytyi selvittää omin voimin kartan avulla tai kysymällä avulialta ihmisiltä neuvoa. Kysyvä ei tieltä eksy, vaikka saattaakin hetkeksi joutua harhaan, jos kulkua ohjaamaan osuu huono tietolähde. Satunnaiselle matkailijalle avuksi voivat olla joskus matkakirjat, ainakin parhaat sellaiset.

Tokion osoitejärjestelmä on länsimaisiin systeemeihin tottuneelle mielenkiintoinen. Monet matkakirjat ovat käsittäneet tämän aivan väärin ja väittävät, että se olisi vaikea ymmärtää. Sitä se ei suinkaan ole, mutta tietysti, jos aikoo etsiä tuttavansa taloa kadun nimen ja talon numeron perusteella tai erityisesti amerikkalaisten tarvitseman vieläkin yksinkertaisemman järjestelmän avulla, jossa kaduilla on nimen sijaan vain pelkkä numero, jonka perässä on Ave. tai St., huomaa pian olevansa eksyksissä, koska Tokion kaikilla kaduilla ei ole edes nimeä.

Eksyminen ei kuitenkaan ole osoitejärjestelmän vika, vaan etsijän. Jos jokin asia on erilainen kuin mihin on tottunut, ei se välttämättä ole väärä tai huono. Kyllä jokaisella talolla on Tokiossakin numero, niin myös talon jokaisella huoneistolla. Korttelit on numeroitu ja jokainen kortteli on tietenkin omassa nimetyssä kaupunginosassaan. Helppoa, kun sen osaa, aivan piece-of-cake.

Oli aikainen maanantaiaamu ja viikon hotelliasuminen oli päätöksessä. Uusi kotimme odotti ja sinne piti nyt löytää ensimmäistä kertaa omin avuin.

Asuntoon tutustumiskäynti oli sujunut helposti välittäjän limusiinissa lekotellen ja kuunnellen intensiivisesti hänen selostustaan alueen kaiken kattavista palveluista ja muista hyödyllisistä asioista.

Nyt oli tilanne toinen. Itse piti löytää perille. Kiipesimme syvältä maan syövereistä metrosta ylös ulkoilmaan, eikä meillä ollut hajuakaan, mihin päin pitäisi lähteä kävelemään. Ensikertalaisena en huomannut, että asemarakennuksen sisällä olisi ollut tarjolla hyvä kartta, joka olisi auttanut orientoitumaan.

Näin ympärilläni joka puolella saman näköisiä katuja, korkeita taloja ja kirjavia japaninkielisiä mainoskylttejä, jotka peittivät lähes kaiken näkyvyyden. Jalkakäytävät olivat täynnä saman näköisiä kiireisiä ihmisiä rientämässä kohti työpaikkaansa ansaitun viikonloppuvapaan jälkeen. Tuntui, ettei ollut tilaa edes ihmetellä. Tunsimme olevamme maalaisia isossa kaupungissa.

Kaivoin laukustani oman karttakirjani, josta ei kuitenkaan ollut mitään apua, koska en tunnistanut katuja niin, että olisin voinut paikallistaa itseni kartan avulla. Katukylttejä ei ollut.

Avulias japanilainen nuori mies huomasi epätietoisuutemme ja ahdinkomme ja kiiruhti silloin luoksemme, mutta meillä ei ollut varsinaisesti yhteistä kieltä. Pienen takeltelun jälkeen innokas oppaamme ymmärsi määränpäämme nimen, mutta missä se oli, oli hänellekin mysteeri. Kun hän huomasi karttakirjani, hän riemastui, ja aikoi opastaa meidät perille sen avulla.

Hän alkoi tavata karttaa ja ihmetellä ihmettelemistään, mutta ei löytänyt etsimäänsä. Hän käänsi kartan välillä ylösalaisinkin, mutta emme löytäneet tarkasti edes, millä kadulla olimme, vaikka asema oli merkitty karttaan selvästi.